

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS
of the XIX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024
Астана**

УДК 001

ББК 72

G99

«GYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-07-5

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001

ББК 72

G99

ISBN 978-601-7697-07-5

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

(прагматика) және басқа белгілерге (синтаксис). Бірқатар еңбектерде ой бейнелеріне белгілердің қатынасы және оның шағылысуы (тар мағынада семантика) және шағылысу объектілеріне (сигматика) қатынасы арасындағы өзгешеліктер белгіленеді. Қандай да бір оқиға болғаны анық. Бұл жаратылыс объективті әлеммен байланысты-белгілі фактілер, ықтимал фактілер, фактілер туралы білім және құбылыс арасындағы байланыстар, адамдардың осы фактілерге деген қарым-қатынасы және т. б. байланысты.

Қағымталар мынадай жолдармен жіктелуі мүмкін: 1) әзіл-оспақ, әзіл-қалжың белгілерінің арақатынасы бойынша және жартылай маңызды кілт бойынша; 2) белгілердің арақатынасы бойынша желбезек, иелік ететін, иемденбейтін және дұшпандық қатынастар; 3) проблемалық жағдайдың сипаттамасы бойынша қағымта негізінде; 4) баяндаушы мен тыңдаушыға қатысты қағымтаның басты кейіпкеріне; 5) "абсурдтық" белгісі бойынша "шындық"; 6) ауыстыру түрі бойынша әзіл-оспақ арқылы тыйым салу; 7) әр түрлі мәтіндерге қатысты 8) дискурста қатысушылардың әлеуметтік типі бойынша, қағымта деп есептелген. Сонымен, әзіл-оспақ дискурсы мәтін ретінде күлкі қарым-қатынас жағдайына тән белгілері: 1) коммуникативті ниет қарым-қатынас қатысушылары байсалды әңгімеден аулақ болу, 2) әзіл қарым-қатынастың кілті, яғни қашықтықты қысқартуға деген ұмтылыс және өзекті мәселелерді жұмсақ түрде сыни тұрғыдан қайта қаратын тұжырымдамалар, 3) лингвомәдениетте қабылданған белгілі бір күлкі үлгілерінің болуы. Типтік жанр әзіл-оспақ дискурсы бар қағымта ерекше сыртқы және ішкі құрылымының болуы.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Бахтин, М.М. Эстетика словесного творчества. М., 1986.
2. Вежбицкая, А. Речевые жанры // Жанры речи. Саратов, 1997. С.99-111.
3. Шмелева, Т.В. Модель речевого акта // Жанры речи: Межвуз. сб. науч. тр. Саратов, 1997. Вып. 1. С.68-79.
4. Dijk, T.A. van. Studies in the Pragmatics of Discourse. The Hague, 1981; Blakemore D. Understanding Utterances. An Introduction to Pragmatics. Cambridge, 1993. List of literature

ӘОЖ 81-28

ТАБИҒАТ ҚҰБЫЛЫСТАРЫНА ҚАТЫСТЫ ХАЛЫҚТЫҚ АТАУЛАР

Сейітқанова Нұрдина Нұрбекқызы

nurdina.seitkanova@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Филология факультеті 7М01717- «Қазақ тілі және әдебиеті» білім беру бағдарламасының 1-курс магистранты, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Л.Еспекова

Табиғат – адам өміріне әсер ететін негізгі факторлардың бірі. Белгілі бір аймақтың табиғи жағдайлары, соның ішінде ағынды су, тау жыныстары және ауа-райы жағдайлары белгілі бір аумақтың тұрғындарының өмір салтын қалыптастыруда маңызды рөл атқаратыны белгілі. Табиғаттың әсері жағымды да, жағымсыз да болуы мүмкін, мысалы, қатал қыста немесе қолайсыз ауа-райында, бұл өзгермелі климаттық жағдайларға бейімделген халықтардың күнделікті өміріне әсер етеді. Бұл адамдардың мінез-құлқына, олардың қарым-қатынастарына әсер етеді және адам өмірінде маңызды орын алатын мақал-мәтелдерде көрініс тапқан табиғи құбылыстардың атаулары арқылы тілде көрініс табады. Табиғат құбылыстарымен байланысты мақал-мәтелдер әлемнің барлық халықтары арасында кең таралған және табиғаттың сұлулығын да, табиғи апаттарды да баяндай алады. Бұл жұмыста қазақ тілі мысалында осындай мақал-мәтелдердің мағыналық ұқсастықтары мен айырмашылықтары, функциялары мен қолданылу аясы қарастырылады.

Қ. Жарықбаев өз мақаласында халықтық психология мен этнопсихология арасындағы айырмашылықты талқылап, халықтық психология халық ауызша әдебиетінде бекітілген адамның психологиялық қызметі туралы білімді көрсететінін, ал этнопсихология адамдардың психикалық көріністері мен мінез-құлқының ерекшеліктерін этникалық және ұлттық тұрғыдан зерттейтінін атап өтті [1, 92]. Ұлт ұғымының негізгі сипаттамаларына әр ұлттың өз тілінің болуы, ерекше психологиялық қасиеттері және жеке аумақтық қоныстары жатады. Е. Сепир адамдардың физикалық әлемде және әлеуметтік қызметте ғана емес, сонымен қатар қарым-қатынас құралы ретінде қолданылатын белгілі бір тілдің әсерінен өмір сүретінін көрсетеді [2, 13].

Қазақ ғалымдарының арасында мақал-мәтелдерді қазақ халқының философиялық пайымдаулары мен қазыналары ретінде қарастырып, олардың маңыздылығын көрсеткен Ж.Кейкінді ерекше атап өткен жөн [2; 3]. Н. Уәлиев сөздің байлығы мен мәнерлілігі, терең мағынаны қысқаша түрде жеткізу қабілеті туралы айтты, бұл әсіресе әдеби тілде және күнделікті сөйлеуде маңызды [3; 28-бет]. Б.Қ. Қапасова тілдің байлығы тек сөздік қорымен ғана емес, сонымен қатар мақал-мәтелдердің бірегей ерекшеліктерінің бірі болып табылатын ойдың байлығымен де байланысты екеніне назар аударды [4; 7-бет].

Қазақ мәдениетінде табиғат құбылыстарымен байланысты халықтық атаулардың маңызы ерекше. Бұл қолданыстардың семантикасын айқындау қазақ халқының қоршаған ортамен өзара іс-қимылын түсінудің кілті болып табылады. Бірегей атаулар арқылы көрсетілген табиғатты пайдалану мен табиғатты қорғаудың тұрақты түрлері экологиялық бейімделудің терең білімі мен ғасырлар бойғы тәжірибесін көрсетеді. Мұндай атаулар қоршаған ортаның табиғаты мен ритағы туралы ақпаратты жеткізіп қана қоймайды, сонымен бірге "жазылмаған табиғат сөздікті" бейнелейтін ұлттық сананың ажырамас бөлігі болып табылады және сонымен бірге дәстүрлі білімді ауызша жеткізудің маңызды элементін білдіреді [4]. Олар экономиканы ұтымды жүргізу мен табиғатқа ұқыпты қарау үшін қажетті құндылықтар мен білімді жеткізуде шешуші рөл атқарады және география мен экологиядағы заманауи зерттеулер үшін маңызды ресурс бола алады.

Көшпелі қоғамдар ішіндегі ауызша дәстүр контекстінде бірегей халықтық атаулар табиғат құбылыстары туралы ақпаратты жеткізуде маңызы зор. Метафоралық, мазмұндылық және әртүрлілігімен сипатталатын бұл атаулар табиғи құбылыстар туралы білімді және оларға бейімделудің ғасырлық тәжірибесін жеткізуге мүмкіндік береді. Осылайша, Қазақстанда мәдени және тілдік мұраның ажырамас бөлігіне айналған табиғат құбылыстарын бақылаумен байланысты халықтық атаулар жүйесі қалыптасты.

Б.А. Федорович халықтық атауларды "табиғат құбылыстарының жазылмаған сөздігі" деп әділ атап өтеді, онда адамның табиғатпен өзара әрекеттесуі және оны пайдалану әдістері туралы көптеген мәліметтер бар [5]. Бұл "сөздікті" зерттеу қазіргі жер және экология ғылымдарына пайдалы болуы мүмкін.

Көшпелі өмір салтының үстемдігі ауызша мәдени дәстүр жағдайында табиғат пен оны қолдану әдістері туралы білім берудің негізгі құралына айналған бай және метафоралық қазақ тілін құруға ықпал етті. Әдебиетте әртүрлі халықтардың табиғатымен өзара әрекеттесу дәстүрлерінің "тұрақтылығы" туралы жиі айтылады [6]. Қазақ халқының табиғи құбылыстарды білуі мен қабылдауы оның ресурстарын экономикалық пайдаланумен қатар жүрді, тұрақты қозғалыстар мен шаруашылық ерекшеліктері табиғи жағдайлар мен құбылыстарды егжей-тегжейлі зерделеуді, сондай-ақ байқалған ерекшеліктерді "ауызша ресімдеуді" ынталандырды.

Осылайша, табиғи құбылыстармен байланысты қазақ халық атауларының жүйесін қалыптастыру табиғатты тану үдерісімен тығыз байланысты болды.

Қазіргі уақытта Қадырғали Қосымұлының, Қазыбек би Тауасарұлының (18 ғ.) және басқалардың кейбір атаулардың семантикалық жүктемесіне жаңа көзқарас беретін еңбектері сияқты бұрын белгісіз дереккөздер табылды.

Қазақстанның көптеген табиғи құбылыстарымен байланысты тарихи номенклатурада адамның табиғатпен өзара іс-қимылының ғасырлар бойғы тәжірибесі, индустрияға дейінгі

дәуірдің дүниетанымының тән белгілері, сондай-ақ осы құбылыстарға байланысты оқиғалар туралы ұжымдық ауызша есте сақтау тығыз байланысты. Бұл компоненттер табиғатты пайдалану және табиғи ортаның өзгеруіне бейімделу контекстінде ақпараттық қана емес, сонымен қатар тану, ескерту, қорғау функцияларын орындайтын күрделі ономастикалық жүйені құрайды.

Қазақ тіліндегі күн бағдары күннің аспандағы жағдайына байланысты адамның кеңістіктегі ең көне бағдарлау жүйелерінің бірін көрсетеді. Шығысты (күншығыс/Шығыс) және Батысты (күнбатыс/батыс) анықтайтын терминдер сөзбе-сөз "Күн шығуы" және "күн батуы" деп аударылады. Бұл өмір көзі және уақыт циклдерінің негізі болып табылатын адам мен Күн арасындағы терең байланысты көрсетеді.

Сондай-ақ, қазақ тілі оңтүстік және солтүстік, оң (оңтүстік) және сол жақтар ұғымдары арқылы анықталатын сызықтық бағдарлау жүйесінің реликтерін сақтап қалды. Бұл терминдердің жалпы құрамдас бөлігі – күн Зенитте болған кезде түстен кейінгі уақытқа байланысты күннің негізгі жақтары мен кеңістіктегі бағдарын анықтаудағы орналасуының маңыздылығын көрсетеді.

Осылайша, халықтық атаулар мен тілдің лингвистикалық ерекшеліктері адамның табиғат құбылыстарының, жыл мезгілдерінің, ауа райы жағдайлары мен астрономиялық объектілердің атауларында көрініс табатын табиғатпен терең байланысының айғағы болып табылады. Тіл мен табиғат арасындағы бұл байланыс мәдени мұраны байытып қана қоймайды, сонымен қатар дәстүрлі білім мен тәжірибеге негізделген табиғи әлемді түсіну мен түсіндірудің бірегей құралдарын ұсынады.

Біз бірнеше халықтық терминдерді бөліп көрсетуге шешім қабылдадық, олардың атауларындағы семантикалық жүктеме қазақтардың табиғи құбылыстарды бақылауымен тікелей байланысты. Арка, бас, Қарқара, қоңыр сияқты терминдерді талдау, бұрын басқа зерттеулерде сипатталмаған семантикалық нюанстарды талқылауға мүмкіндік берді. Мысалы, табиғи объектілер мен құбылыстарға арналған терминдер физикалық сипаттамаларды ғана емес, сонымен бірге адамның іс-әрекеті мен мәдениетімен байланысын да көрсете алады.

Сонымен, терминдердің генезисін, олардың пайда болу шарттары мен себептерін зерттеу табиғи құбылыстардың мәнін тереңірек түсінуге мүмкіндік береді, олардың мағынасы халықтық терминдермен анықталады. Осы бағыттағы зерттеулер тіл мен мәдениетте көрінетін адам мен табиғат арасындағы байланысты түсіну үшін маңызды.

Табиғи құбылыстармен байланысты қазақ халық атауларын талдау қазақ халқының табиғаты мен мәдениеті арасындағы байланыстың байлығы мен тереңдігін көрсетеді. Бұл терминдер қоршаған ортадағы физикалық процестер мен өзгерістерді сипаттап қана қоймайды, сонымен қатар ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан табиғатпен өзара әрекеттесудің ғасырлық даналығы мен тәжірибесін көрсетеді.

Өлара астрономиялық циклдарды және олардың адамдардың өміріне әсерін жақсы түсінуді суреттейді, ай фазалары арасындағы кезеңді күту және ауысу уақыты ретінде көрсетеді. Амал табиғи құбылыстардың барлық спектрін қамтиды, олардың қазақтардың өміріндегі ажырамас рөлін және бір жылдан кейін табиғаттың өзгермелі жағдайларына бейімделуін атап көрсетеді.

Құсқанаты құстардың көші-қонымен байланысты және жыл мезгілдерінің өзгеруінің, көктемнің жақындауының көрсеткіші ретінде осы жыл сайынғы оқиғалардың маңыздылығын көрсетеді.

Аласапыран көктемде қолайсыз ауа-райын қабылдауды көрсетеді, бұл экономикалық қызметке кедергі келтіруі мүмкін, бұл жоспарлау үшін табиғи белгілерді бақылаудың маңыздылығын көрсетеді.

Бесқонақ Наурыз алдындағы жаңбырмен байланысты табиғи құбылыстарды түсіну мен атаудағы өңірлік айырмашылықтарды көрсетеді және осы кезеңнің қазақтар күнтізбесіндегі маңыздылығын атап көрсетеді.

Қызыл қамшы сәуір айының басталуын және оның алғашқы найзағаймен байланысын бейнелейді, бұл табиғаттың өтпелі сәттері мен атмосфералық жағдайлардың өзгеруін көрсетеді.

Тобылғы жарған және Қызыл жұмыртқа ауа-райы мен табиғаттағы өзгерістерді атап өтіп, алғашқы жасыл желектің пайда болуын және құстардың көбеюінің басталуын, табиғи құбылыстардың циклдік сипатына баса назар аударады.

Құралайдың салқыны, Үркердің батуы, Қырық күн сәулесі, Үркердің толғағы, Таразының тууы, Мизам шуақ, Сүмбіленнің тууы жұлдыздарды бақылау, ауа райы жағдайлары мен маусымдық өзгерістер арасындағы өзара байланысты бейнелейді, олардың қазақтардың аграрлық күнтізбесі мен шаруашылық қызметі үшін маңыздылығын атап көрсетеді.

Қарашанның қайтуы, Қырбастың қызылы, Текенің бұрқағы және Қыс шілдесі қысқы жағдайлардың адамдардың өміріне әсерін көрсетеді, суыққа дайындықтың маңыздылығын және ауа райының қолайсыздығына бейімделу тәсілдерін атап көрсетеді.

Бөрі сырғақ ақпан айындағы аяздың ауырлығын және олардың табиғат пен жануарларға әсерін атап өтіп, қысқы істерді жоспарлау кезінде осы құбылыстарды ескеру қажеттігін көрсетеді.

Бұл терминдер қазақ халқының тіл арқылы табиғатқа, оның циклдары мен құбылыстарына деген терең түсінігі мен құрметін білдіруінің жарқын мысалдары болып табылады, сондай-ақ бұл білімнің дәстүрлі қоғамда өмір сүру мен әл-ауқат үшін маңыздылығын көрсетеді.

Табиғи құбылыстармен байланысты қазақ халық атауларын зерттеу қорытындысында бұл тақырып Қазақстан халқының мәдени және тілдік мұрасының аса маңызды аспектісі болып табылатынын атап өтуге болады. Ұсынылған деректерді талдау халық атауларында көрініс тапқан адам мен табиғат арасындағы қарым-қатынастың тамыры тереңде жатыр және қазақтар өмірінің кең ауқымды аспектілерін, соның ішінде экономикалық қызметті, әлеуметтік ұйымды, мәдени дәстүрлер мен діни нанымдарды қамтиды деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Табиғи құбылыстарға байланысты атаулар қоршаған ортаның өзгертін жағдайларына бейімделу әдістері туралы ақпараттың сақталуын қамтамасыз ете отырып, ұрпақтар арасында білім мен тәжірибені жеткізуде шешуші рөл атқарады. Олар сондай-ақ табиғатты тиімді пайдалану және табиғи ресурстарды сақтау үшін қажет табиғаттағы циклдік және өзара байланыстар туралы терең түсінік қалыптастыруға ықпал етеді.

Табиғатпен өзара әрекеттесуді бейнелейтін тілдік ерекшеліктер, мысалы, күн бағдары және негізгі бағыттарды анықтаудың сызықтық жүйесі, табиғи ортаға мәдени бейімделу құралы ретінде қазақ тілінің бірегейлігін көрсетеді. Бұл ерекшеліктер ұлттық бірегейліктің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады және дәстүрлі қазақ қоғамындағы адам мен табиғат арасындағы қатынастардағы байқау мен үйлесімділіктің жоғары деңгейін көрсетеді.

Климаттың өзгеруіне, биоалуантүрліліктің жоғалуына және орнықты даму қажеттілігіне байланысты қазіргі заманғы жаһандық сын-қатерлер контекстінде табиғи құбылыстармен байланысты қазақ халық атауларын зерттеу және сақтау ерекше өзектілікке ие болады. Бұл табиғатқа және оның ресурстарына ұқыпты қарауға ықпал ететін дәстүрлі білім мен тәжірибені жандандыруға және таратуға ықпал етуі мүмкін.

Осылайша, біздің зерттеуіміз мәдени мұраның негізгі элементтері және адам мен табиғат үйлесімі негізінде тұрақты болашақты қамтамасыз етудегі маңызды құрал ретінде халықтық атаулар мен дәстүрлі білімді сақтау мен зерттеудің маңыздылығын көрсетеді.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Жарықбаев К. К вопросу о различии «народная психология» и «этнопсихология» // Алматы, Республикалық баспа кабинеті, 1995.
2. Мұқанов М. Ойды этно және лингвопсихология тұрғысынан дәлелдеу. Алматы, 1971

3. Уәлиев Н. Сөз мәдениеті / Н. Уәлиев. Алматы: Мектеп, 1984.-75 б.
4. Қапасова Б.Қ. Тіл мәдениеті. Шешендік өнер / Б.Қ. Қапасова. - Алматы: Дәуір, 2014.- 224 б.
5. Масанов, Н.Э. Кочевая цивилизация казахов (основы жизнедеятельности номадного общества). Алматы, Москва, 320 с.
6. Федорович, Б.А. Лик пустыни. 2020. Госкультпросветиздат, Москва, 247
7. Материалы по киргизскому землепользованию, собранные и разработанные экспедицией по исследованию степных областей. Том II. Акмолинская область. Атбасарский уезд. 2012. Воронеж, 262 с.
8. Мурзаев, Э.М. Очерки топонимики. 2014. Мысль, Москва.
9. Румянцев, П.П. Материалы по обследованию туземного и русского старожильческого хозяйства и землепользования в Семиреченской области. Том 4. Верненский уезд. 2013. Санкт-Петербург, 439 с.
10. Есдәулет Ұ. Екі томдық таңдамалы шығармалар, 1 том: Алтын тамыр. Ел мен жер жырлары. – Алматы: Жазушы, 2016. – 392 б.
11. Нұрқатов Айқын. Абайдың ақындық дәстүрі. Монография. Шығармалар жинағы. – Алматы, 2010. – 476 б.
12. Салықбай Г. Аспандағы аңсарым. – Алматы: Жазушы, 2011. – 144 б.

ӘОЖ 81-112.4

ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ТҮРІК ТІЛДЕРІНДЕГІ ӨСІМДІК АТАУЛАРЫНЫҢ КОНЦЕПТАЛОГИЯСЫ

Серикова Мөлдір Санатқызы

moldir.serikovas01@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ филология факультетінің

2-курс магистранты, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Ж.Қ. Өмірбекова

Өсімдік әлемінің адам өмірі үшін маңызы өте зор. Ежелгі заманнан бері адамдар өсімдіктерді жинап, жемістерін жеп, жапырақтарын, сабақтарын, тамырларын дәрі-дәрмекке және әртүрлі заттарға пайдаланған. Адам өмірі өсімдіктер әлемімен тығыз байланысты. Өсімдіктер – өміріміздің тірегі, азығы және көркі. Демек, өсімдік атаулары халықтардың сөзжасамына, сөздік қорына қосқан үлесімен тіл мен мәдениеттің маңызды элементтері.

Орналасу аймағына байланысты бір өсімдіктің әртүрлі атаулары болуы мүмкін. Осылайша, мыңдаған өсімдіктердің он мыңдаған жергілікті атауларымен бетпе-бет келіп отырмыз. Көптеген өсімдіктердің жазбаша және термин боларлық белгілі ортақ түрік атауы жоқ. Бар болса да, жергілікті жердегі белгілі өсімдіктің жазба тілдегі баламасы қандай екені белгісіз. Осы себепті тарихи және қазіргі түрік әлемінің барлық өсімдіктері өздерінің стандартты тіл баламаларымен және бүкіл түрік географиясында қолданылатын атауларымен және латын тілінде аталады.

Баламасы бар үлкен сөздік қажет. Зерттеудің бұл түрі түрік әлеміндегі барлық өсімдіктерді атауды ғана емес, сонымен қатар әртүрлі түрік географияларындағы өсімдік атаулары мен осы өсімдік атауларының нұсқаларын анықтауға қызмет етуді мақсат етеді. Осылайша түрік әлемі географиясында кездесетін өсімдіктердің дәл түрік атауларын латынша атауларына қарсы қоюға болады. Түркияда сөздік зерттеулер негізінен өсімдік атаулары саласында жүргізілді. Бұл сөздік зерттеулерге жалпы сөздіктер, ауызекі сөздіктер, жергілікті сөздіктер жатады.

Древнетюркский словарь' 1969 жылы Ленинградта (Ресей) кириллицамен жазылған 715 беттен тұратын орысша сөздік. Ескі түрік сөздігі деген мағынаны білдіретін бұл кітап 1968